

TUBERCULOSIS BIARAAM (TB)

(TUBERCULOSIS DISEASE (TB))

Tuberculosis, yá “TB,” oilde ekkon biaraam zian uggwá fúk or duara ói zibare *Mycobacterium tuberculosis* fúk bouli hóí. Beggun nói zitarattú itarar gáar maze TB fúk asé itarattú ocúk oi. TB fukor duara dui dhóilla aálamot ókkol dá hazai: [latent TB infection \(latent TB gaá\) \(LTBI\)](#) adde TB biaraam. LTBI or maani oilde ocúk máasus goroón sara oñnor gaár maze TB fúk ókkol takitfaré. Tuberculosis yá TB biaraam oí zeñtte oñnor gaár maze TB fúkókkol horkótgoré kiállahóile oñnor biaraam rúkede nezam e egún dhoóñr owa bóngorí nófare.

TB biaraam owa maani oilde oñnottú ocúkor sinnó adde aálamot ókkol oibó. Codaronbafé, TB biaraam feccwár maze ói, mogor loóur nól, háñdhthi, zura, adde gaár oinno híssar maze ói. Zodi oñnor feccwá yá gólar maze TB biaraam oile, oñne foribar, dústo, adde zitarar fuaré thaím haço itarare TB fúk ókkol oñne sérai defaró. Zodi TB biaraam gaár oinno híssa ókkot oile mesal hisafe loóur nól, háñdhthi, yá zura, codaronbafé TB fúk ókkol nóseraibou.

Añattú kengorí TB oil?

- ▶ TB fúkókkol hawár zoria ekzon manúic ottú arekzon manúicor maze sérai zagóí. TB biaraaimma manúic ókkole hañc, añca, gaá, yá aifccánir zoria oinno manúicore sérai defare. Zodi oñne TB fúk aséde endilla hawár maze niañc thanile, oñnottú LTBI oitfaré. Thaím thaím e, kessú LTBI ola manúic ottú TB biaraam oibó.
- ▶ Oñne **hañt** milaile, tatthir síth ot boóile, yá hána adde faníókkol cíar gorile oñnottú TB nóitfaré.

TB biaraam or alaámot adde sínnoókkol ki?

Zodi oñnottú TB biaraam oile, oñnottú kessú yá nisor sób sinnó ókkol adde alaámot ókkol oitfaré:

- ▶ Tin háftah attuaró bicí thaim hañc takile
- ▶ Thanda adde zor
- ▶ Boiyangorá nózade endilla uzún arón
- ▶ Komzuri adde óran máasus goillé
- ▶ Búk bíc
- ▶ Raittar gám
- ▶ Loóu neleede hañc

TB biaraam ólla hondhóilla teés ókkol fazaibó?

- ▶ TB samor teés (Mantoux teés) yá uggwá TB loóu teés e dahaibó zodi TB fúkókkol oñnor gaár maze mumkín oiyene.
- ▶ Uggwá bukor x-ray ot maze daha zaibó oñnor TB fúkókkol feccwár maze aissené.
- ▶ Leccwá (phlegm) teés e dáhaibó zodi TB fúkókkol lecwár-hañc ot asené.
- ▶ Oñnor gaar oinno paath ót TB biaraam aséne yían oñnor daktor e oinno teés gorí sáaibó.

Añar feccwár maze TB biaraam oiyéne yían kengorí añi zanioum?

- ▶ Uggwá bála tuberculin samor teés yá TB loóu teés
- ▶ Uggwá habizabi bukor x-ray
- ▶ TB biaraamor sinnó adde alaámot ókkol

BUREAU OF COMMUNICABLE DISEASES

www.dhs.wisconsin.gov/dph/bcd.htm | DHSDPHBCD@dhs.wi.gov

Wisconsin Department of Health Services | Division of Public Health

TB biaraam kengorí elajgoribó?

Tuberculosis oilde ekkar hótara biaraam zian hakíki elaj adde ocúd or duara góm óitfaré. Zodi oñnottú TB biaraam oile, TB fúk ókkol ore mari felaibellá oñnottú haás ocúdókkol luwá foribó.

- ▶ TB fúkókkol oilde cókto adde ekkar lamba thaím loi táke. Oñne beetorin maásus goribar agórttú ekkar thaim loiyére ocúd háiba.
- ▶ Oñnottú homsehom 6-9 mas ókkol foijjontó TB ocúdókkol há foribó.
- ▶ Enki zodi oñne beetorin maásus gorile, oñnor daktore jetukkón foijjonto bala nóhoibó oñnor ocúd há bón nógoribá.
- ▶ Zetúkkon foijjoñtó oñnor TB eláj ses nóibo ónnor daktor loi **sób appuaímén ókkol** rákebella zorurot oibó. Daktore oñnore hañsottú saáibó adde bicí tees ókkol defaré yían fakka goribella de sób TB fúkókkol katálgoragiyé.
- ▶ Eki thaímot fottídin oñnor TB ocúd loiba.
- ▶ TB ocúd ókkol háar thaímot bíar, mot, yá córab nóhaiba.

Elaj soledde en cómot elakar séhet difarmén or esthaf e oñnore modot goribó. Oñne ocúd ókkol hoórne yían saáibella itara fottídin oñnor fuañti mulaakót goribó. Yíanore hóide directly observed therapy (sída kíalgoijjé eláj-DOT). Ebbere hóm thaímot oñnor eláj fura goribella DOT e ónnore modot goribó.

Ocúdor hondhóilla saíth asórókkol añattú saá foribó?

Sób ocúdókkol or dhóilla, TB biaraam bala goribella estemalgoréde ocúd ókkolor saíth asórókkol asé. Késsu manúic e hono dhóilla mockil ókkol sara TB ocúd ókkol háai. **Nisor dhoílla hono saíth asórókkol takile oñnor daktor ore koól goribá yá dáhaiba:**

▶ Oóloónir aláamot* yá Oóloón	▶ Oúful nozoriya yá nozoriar	▶ Gáar zura ókkol bíc
▶ Hom Búklaga	▶ maze ekkar bodola	▶ Tin dín attúaró bici thaím zor
▶ Thanda adde zor	▶ Hanókkol buúbú goré	▶ Samot lal dana
▶ Olóidda súk adde sam	▶ Fúnanit mockíl	▶ Asánir sáte loú neeloón yá gaa
▶ Oúñl yá theng nólore yá zinzinai	▶ Mátaghurá	

*Kessú manúicor fatol oóloóni oí zeñtte pílókkol luwá curú goré. Zodi yían tuañttú oile, oñnor píil (ókkol) or fuañti fatolgorí hána haaibella kúdic goriba yá gúm zaibar thaímot iba háiba. Tín foré yó zodi oóolonir aláamot tákile, oñnor daktorore koól goriba.

